

(*biological+terrorism*) «використання біологічної зброї в терористичних актах»; *voluntold* (*volunteer+told*) «говорити щось добровільно».

в) сполучення початкових фрагментів двох слів ($ab + cd = ac$): *netwar* (*network-centric+warfare*) «війна, яку ведуть невеликі групи, не об'єднані загальним командуванням»; *psywar* (*psychological+ warfare*) «психологічна війна».

Проведений аналіз англомовних скорочень військової сфери дає можливість зробити наступні **висновки**:

- розвиток та збагачення військової підмови скороченнями є проявом раціоналізації мовленнєвої діяльності та оптимізації мовотворчих процесів;
- найбільш поширеним типом скорочень є ініціальні аббревіатури, які стисло передають значення багатокомпонентних лексичних одиниць і належать до стандартної лексики;
- процес творення скорочень та аббревіатур відбувається на різних мовних рівнях, лексичному та синтаксичному;
- телескопізми, як і складні слова, утворюються на основі вільних лексичних одиниць і являють собою конденсацію семантики словосполучення в межах однієї лексичної одиниці.

Перспективу даного дослідження ми вбачаємо в соціолінгвальному аналізі англомовних скорочень військової сфери з точки зору їх приналежності до різних тематичних груп.

Література

Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови XX – початку XXI ст. : Монографія. – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2009. – 220 с.

Гармаш О. Л. Лінгвосинергетичний аспект розвитку словникового фонду англійської мови : монографія. – Запоріжжя : ЗНУ, 2011. – 324 с.

Єнікєєва С. М. Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови : Монографія. – Запоріжжя : ЗНУ. – 2006. – 303 с.

Єнікєєва С. М. Скорочені слова як механізм формотворення та словотворення в сучасній англійській мові // Вісник Житомирського державного ун-ту. – 2006. – Вип. 27. – С. 93-96.

Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу : монографія. – Львів : Паіс, 2007. – 228с.

(Матеріал надійшов до редакції 7.10.17)

УДК: 811.111:81'42=152.1

ПОЛГОРОДНИК Д. В.

(Запорізький національний університет)

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУ *EIRE* В КОНТЕКСТІ АНГЛО-ІРЛАНДСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ

Стаття присвячена діахронічному аналізу концепту *EIRE* в англо-ірландській лінгвокультурі. Доведено, що наповнення макроструктури концепту зумовлено особливостями взаємодії міноритарної (автохтонної кельтської) та мажоритарної (привнесеної англосаксонської) культур. Встановлено, що макроструктура концепту *EIRE* не є ригідною й трансформується під впливом екстралінгвальних чинників.

Ключові слова: концепт, макроструктура концепту, лінгвокультурна взаємодія, англійська мова в Ірландії

Полгородник Д. В. Эволюция концепта *EIRE* в контексте англо-ирландской лингвокультуры. Статья посвящена диахроническому анализу концепта *EIRE* в англо-ирландской лингвокультуре. Доказано, что наполнение макроструктуры концепта обусловлено особенностями взаимодействия мноритарной (автохтонной кельтской) и мажоритарной (привнесенной англосаксонской) культур. Установлено, что макроструктура концепта *EIRE* не является ригидной и трансформируется под влиянием экстралингвистических факторов.

Ключевые слова: концепт, макроструктура концепта, лингвокультурное взаимодействие, английский язык в Ирландии

Polhorodnyk D. V. Evolution of the Concept *EIRE* in the Context of Anglo-Irish Linguoculture. The article is devoted to the diachronic analysis of the concept *EIRE* in the Anglo-Irish linguoculture. Anglo-Irish linguoculture was formed within the conditions of ethnic inhomogeneity, which affected the transformations in the structure of the concepts of the corresponding recipient linguocultures, as well as the emergence of new concepts that belong to both contacting cultures and ensure the adequacy of interethnic communication. The research was carried out within the framework of the anthropocentric, ethnocentric, cognitive linguistic paradigms. The study material includes belles-lettres texts of English-speaking Irish authors dated from the twelfth century into the twenty first century.

The author provides a detailed description of the peculiarities of the concept at various stages of the history of the Anglo-Irish society. It is proved that the macrostructure of the concept changes due to the special aspects of interaction between the minority (autochthonous Celtic) and majoritarian (introduced Anglo-Saxon) cultures. The macrostructure of the concept *EIRE* is not rigid and

is transformed under the influence of extralinguistic factors (political dependence of Ireland on England, social and linguistic policies in the state). It is proved that the etymological memory of the word associated with the mythonym Ériu has affected the conceptual and figurative layers of the concept *EIRE*. The cognitive features of the concept signify its historical dynamics, in particular, the expansion of the conceptual composition (from 'land of the ancestors' to 'land of the ancestors', 'dry land', 'country, state'). The figurative layer of the concept also underwent transformation: the dominant image of 'Woman' transformed from an archetypal Goddess-Foremother to the images of Mother-Queen, Mother-Martyr, Virgin-Savior. Valuable component of the concept correlates with the positive modus of the axiological scale; it is formed in accordance with the changes in the moral and ethical norms through the awareness of the need to protect democratic values.

Key words: concept, macrostructure of the concept, linguocultural interaction, the English language in Ireland

Вступні зауваження. Останнім часом у вітчизняних і зарубіжних лінгвістичних дослідженнях часто загострюються питання об'єктивації національної мовної картини світу, проблеми, пов'язані з формуванням мовної особистості, дослідження людини як представника певної культури й носія тієї чи тієї мови. Оскільки мовна свідомість етносу історично сформована й «відображає як особливості індивідуального світобачення мовця, так і специфіку національного менталітету, закріплену в культурно-етнічних мовних стереотипах» [Гридина 1997, с. 50], аналіз формування складових елементів культури – лінгвокультурних концептів, розгляд їх трансформації та еволюції є особливо цінними.

Динамічність концептів зумовлює необхідність неодмінного застосування діахронічного підходу при їх дослідженні: «зміст концепту, а також його взаємозв'язок з іншими концептами залежать від змін у масовій свідомості, які в свою чергу визначаються змінами в суспільному житті, переосмисленням пріоритетів і цінностей» [Крючкова 2005, с. 23]. Динамічні зміни окремих концептів отримали відображення в працях вітчизняних лінгвістів (див. праці Т. О. Козлової, І. С. Шевченко, Т. А. Биценко, А. В. Поліни, Ю. В. Матюхіної, Е. В. Довганюк).

Англо-ірландська лінгвокультура сформувалася в умовах етнічної негомогенності, що позначилося на трансформаціях у структурі концептів відповідних лінгвокультур-реципієнтів, а також у появі нових концептів, які належать до обох контактуючих культур і забезпечують адекватність міжетнічної комунікації.

Актуальність дослідження визначається науковим інтересом до питань взаємодії мови, мислення й культури. Вибір концепту *EIRE* пояснюється його центральністю в англо-ірландській картині світу, яка формувалася у процесі взаємодії автохтонної (кельтської) та привнесеної (англо-саксонської) культур.

Попри той факт, що англійська мова в Ірландії є об'єктом багатьох досліджень [Абрамова 2014; Куреня 2009; Власова 2008 та інші], проблеми мовної картини світу все ще залишаються поза увагою науковців.

Об'єктом дослідження виступає макроструктура концепту *EIRE* в англійськомовній картині світу Ірландії, а **предметом** – історична динаміка трансформацій концепту та особливості його вербалізації.

Мета дослідження: встановити особливості формування концепту *EIRE* на різних етапах історії англо-ірландського суспільства, зважаючи на взаємодію автохтонної та привнесеної культур. Відповідно до мети ставилися такі **завдання**: виявити когнітивні ознаки концепту *EIRE* в англійськомовній картині світу Ірландії; встановити фактори, що впливають на формування концепту та його модифікацію в часі; охарактеризувати важливі еволюційні трансформації концепту.

Матеріал дослідження становлять 70 текстових фрагментів, відібраних із 38 художніх текстів XII – XXI ст. англомовних ірландських авторів.

У процесі аналізу застосовано такі **методи** та прийоми: метод суцільної вибірки, який дозволив сформулювати корпус текстових фрагментів, у яких актуалізується концепт *EIRE*; метод аналізу словникових дефініцій для встановлення предметно-логічної співвіднесеності вербалізаторів концепту; прийом культурно-фонові інтерпретації; методи компонентного, концептологічного та текстологічного аналізу для виявлення когнітивних ознак та їх кореляції зі складниками макроструктури концепту.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять когнітивний підхід, у межах якого мова розглядається як сукупність знань про довкілля, етноцентричний та антропоцентричний підходи до вивчення мови, спрямовані на усвідомлення мови як активної форми пізнання дійсності, що забезпечує проникнення в образ світу й центральність в людини в ньому.

У контексті тлумачень і поглядів на концепт, прийнятих у сучасному мовознавстві, визначаємо його як глобальну ментальну одиницю, що являє собою «квант структурованого знання» [Попова 1999, с. 4]. Концепт містить сукупність смислів (ознак), актуалізованих за допомогою одиниць мови. Через складники семантичної структури одиниць мови встановлюється зв'язок лексем з концептом, а через нього – і з реальними подіями в житті носіїв мови та реаліями довкілля.

Концепт є багатоплановою структурою. Макроструктура концепту складається з поняттєвого, образного та ціннісного компонентів [Карасик 2001, с. 3-16]. Поняттєва складова концепту – це те, як він зафіксований у мові, його позначення, опис, дефініція, порівняльні характеристики концепту проаналізовано з іншими одиницями концептуальної картини світу [Карасик 2002, с. 129]. Ціннісна складова співвідноситься з життєвим досвідом мовців, який актуалізує в їх свідомості конкретні образи.

Дослідження образного складника концепту передбачає аналіз когнітивних метафор, які формуються на основі вже існуючих ментальних образів, виникнення нових знаків за допомогою використання старих відбувається на основі виділення й порівняння реалій чи подій реального світу [Арутюнова 1990]. У процесі концептуалізації й категоризації дійсності людське мислення здатне встановлювати аналогію між різними явищами, що дозволяє переносити знання, здобуті в процесі взаємодії з конкретними предметами та явищами, на предмети і явища, що виходять за межі безпосереднього досвіду. Метафора функціонує як засіб «створення мовної картини світу, що виникає в результаті когнітивного маніпулювання вже наявними в мові значеннями з метою створення нових концептів, особливо для тих сфер пізнання, які не дані в безпосередніх відчуттях» [Телия 1988, с. 178].

Аналіз ціннісної складової концепту дає підстави вважати, що вона вказує на важливість концепту як для індивідуума, так і для колективу, оскільки в концептах відображені «ціннісні домінанти, сукупність яких і утворює певний тип культури, що підтримується й зберігається в мові» [Карасик 2002, с. 5]. Для встановлення ціннісної складової концепту аналізуються висловлювання, у яких експлікована оцінка концепту. Підставою оцінки є ціннісно-орієнтована позиція, властива суб'єкту оцінки, його переконання, уявлення про зразок, ідеал, стандарт, «стереотипи, на які орієнтована оцінка в соціальних уявленнях мовця» [Вольф 1985, с. 12]. Залежно від знаку оцінки, вони поділяються [Приходько 2013, с. 66-76] на позитивно й негативно марковані, і, відповідно, на концепти й антиконцепти.

Зміст концепту охоплює низку когнітивних ознак, тобто окремих ознак об'єкта, усвідомлених мовцями [Попова 2007, с. 128]. Когнітивні ознаки можуть бути виявлені шляхом дефініційно-компонентного аналізу ключового імені та контекстуальних номінацій, до складу яких входить досліджуваний репрезентант. Підтримуємо концепцію Ю. С. Степанова [Степанов 1997, с. 41-42], згідно з якою одні когнітивні ознаки можуть бути основними й актуальними для всіх носіїв культури, а інші ознаки – пасивними, оскільки вони важливі лише для окремих груп представників культури, або містяться у внутрішній формі концепту й не усвідомлюються в повсякденному житті.

В історії англо-ірландської взаємодії можна виділити кілька важливих періодів. Перший період (XII – XVI ст.) пов'язаний з незначними міжкультурними контактами між носіями англійської та ірландської мов. Другий період (XVII ст. – перша половина XIX ст.) характеризується витісненням англійською мовою ірландської з основних сфер функціонування, залишаючи за нею роль засобу повсякденного спілкування, переважно в сільській місцевості. Упродовж третього періоду (друга половина XIX – перша третина XX ст.) відбувається активізація англо-ірландської лінгвокультурної взаємодії, розширення

функцій англійської мови, її перетворення на засіб основного спілкування для більшості населення Ірландії на фоні відродження ірландської культури й зростання патріотичних настроїв у суспільстві. Четвертий період (XX – початок XXI ст.) співвідноситься з новітньою історією Республіки Ірландія, коли спостерігається ситуація незбалансованого білінгвізму: незважаючи на юридично закріплений статус рівноправності обох мов як державних [Полгородник 2015, с. 432-433], головним засобом комунікації в усіх сферах спілкування й на всіх рівнях соціальної структури є англійська мова. Функціонування ірландської мови ареально та соціально обмежене. Вона вживається лише в окремих регіонах (Гелтаخت / Gaeltacht) на заході Ірландії, де ірландська мова переважає у повсякденному спілкуванні.

Через відсутність релевантних джерел, датованих XII – XVI ст., актуалізація концепту EIRE в цей період англо-ірландської лінгвокультурної взаємодії не відстежується. Втім виявлення окремих архаїчних когнітивних ознак можливе через аналіз етимології ключового вербалізатора концепту – *Eire*.

Етимологія одиниці *Ériu* співвідноситься з міфонімом – іменем ірландської богині родючості (дірл. *Eriu* < пірл. **Iweriu* < іє. **piHwerjon*- “fertile land” [Koch 2005, с. 709]). У кельтській міфології богиня *Eriu* також вважається однією з “богинь суверенітету” [Daimler]. Її головна місія полягала в одруженні з володарем-королем і передачі влади над територією країни [MacKillor]. Ці міфологічні мотиви стимулювали формування епонімичного образу Ірландії та закріплення за концептом когнітивної ознаки ‘land of the ancestors’.

Упродовж другого періоду взаємодії англійської та ірландської лінгвокультур склад поняттєвого шару концепту суттєво змінився. Архаїчна ознака ‘land of the ancestors’ залишилася актуальною, але зазнала деталізації, оскільки корені носіїв культури пов’язані не лише з божеством, а з певним простором, де народжується та виховується людина: “*Eire, thy woe / Is a sword in my bleeding breast*” [Mangan 1897, с. 165], “*to see my Eire*” [MacCarthy 2016, с. 224]). Основою цієї трансформації є метонімія, тобто перехід від ознаки ‘ancestors’ до ‘land of the ancestors’, яке уможлиблюється асоціативним мисленням людини. Засобами актуалізації ознаки є сполучення *Eire* з присвійним займенником першої особи однини (*my Eire*), а також експресивний метафоричний вислів (*Eire, thy woe Is a sword in my bleeding breast*), у якому експліковано страждання, сум за рідною країною та бажання її захистити.

Понятійний шар концепту доповнюється когнітивною ознакою, яка свідчить про усвідомлення EIRE як географічного, природного простору. Ірландія тлумачиться як суходіл (‘dry land’), огорожений водою (“*I could voyage to Egypt across the deep water, / Nor care about bidding dear Eire farewell*” [Mangan 2003, с. 138]), з особливим ландшафтом (“*A fruitful clime is Eire's, through valley, meadow, plain*” [Matthay 1896, с. 138], “*Near the fair hills of Eire*” [Matthay 1896, с. 138]), фауною (“*In that land so delightful the wild thrush's lay*” [Matthay 1896, с. 137]) тощо. Деталізацію ознаки вербалізовано найменуваннями топографічних об’єктів (*valley, meadow, plain; hills*) та біологічних реалій (*thrush*) на англійській основі, які часто сполучаються з автохтонною назвою (*hills of Eire*).

Ще однією важливою ознакою, що сформувалася в цей період, є ознака державності (‘country, state’). EIRE (Ірландія) усвідомлюється вже не просто як земля предків, а як особлива форма організації суспільства (“*loud shouts for Eire's King*” [Mangan]). Цю ознаку реалізовано посесивною конструкцією, до складу якої залучаються автохтонна назва й позначення титулу монарха (*Eire's King*).

Третій період лінгвокультурної взаємодії свідчить про збереження та подальшу деталізацію когнітивних ознак. Розшарування зазнала ознака ‘land of the ancestors’: “предок” (“*green Erin, the promised land of our common ancestors*” [Joyce 2012, с. 756]) та “нащадок” (“*Remember, Erin, thy generations and thy days of old*” [Joyce 2012, с. 688]). Т. О. Козлова вважає (із особистого спілкування), що в цих випадках актуалізація зв’язку між змістовими складниками ‘предок’ – ‘нащадок’ досягається способом розгортання й ускладнення висловів, частотних в мовленнєвих актуалізаціях досліджуваного концепту. Перший спосіб – це уточнення позначення пояснювальною конструкцією на зразок *Eirin, the land of ancestors*. Другий спосіб – експліцитна апеляція до концепту за допомогою

імперативної конструкції зі звертанням на зразок *Remember, Erin*. Контекстно наближеними до кельтизму *Erin* виявляються сполучення англійських назв спорідненості з присвійними займенниками (*our* “of **belonging to us**” [Cambridge Dictionary] + *ancestor* “a person **related to you** who lived a long time ago” [Cambridge Dictionary]; *thy* “your: the **possessive form** of thou, used when speaking to **one person**” [Cambridge Dictionary] + *generation* “all the people of about the same age **within a society or within a particular family**” [Cambridge Dictionary]). У такий спосіб збільшується інформативність висловлювання й досягається змістовність концепту.

Когнітивна ознака ‘dry land’ зберігається, але значущості набувають асоціації з красою природи (“*on the **fair hills of Eire***” [Joyce 2012, с. 630]), що засвідчує наявність флористичного елемента у складі вербалізацій і символізм зеленого кольору (“*I tore it from the **green boughs of old Eire***” [Yeats]).

Цей період відзначається посиленою деталізацією ознаки державності (‘country, state’). Ірландія вже не тільки держава, верховна влада в якій належить володарю-одновладцю (“*He, B. enjoyed the distinction of being close to **Erin's uncrowned king in the flesh***” [Joyce 2012, с. 880]; “...*clad in shining armour, low bending made obeisance to the puissant and high and **mighty chief of all Erin***” [Joyce 2012, с. 628]), а особлива організація суспільства (“*The **élite of Erin***” [Joyce 2012, с. 573]; “*Her **statesmen, bards and warriors raised***” [Joyce 2012, с. 95]), країна з власною державною символікою (“*He would have had his Erin famed, The **green flag gloriously unfurled***” [Joyce 2012, с. 95]).

Актуальність цієї ознаки засвідчується контекстами, у яких ім'я концепту *Erin* позиційно наближене до позначень державної атрибутики (*flag* “a piece of cloth that represents a country or a group, or has a particular meaning” [Cambridge Dictionary]) та верств суспільства (*élite* “the richest, **most** powerful, **best**-educated, or best-trained **group of society**” [Cambridge Dictionary], *statesman* “an **experienced** politician” [Cambridge Dictionary], *bard* “a poet;” [Cambridge Dictionary] (у стародавній та середньовічній Ірландії барди були елітною професійною групою поетів, співаків і музикантів; вони створювали пісні, що прославляли героїв, вождів кланів, королів та критикували ворогів), *warrior* “a soldier, usually one who has both **experience and skill** in fighting” [Cambridge Dictionary]).

Привертає увагу зміна семантичної ролі імені *Eire* у складі аргументної структури предиката. Порівняно з контекстами, датованими другим періодом англо-ірландських контактів (XVII ст. – перша половина XIX ст.), текстові фрагменти другої половини XIX ст. – першої третини XX ст. засвідчують зміну властивості аргумента *Eire* як учасника описуваної предикатом ситуації: конструкції з присвійним займенником першої чи третьої особи (*his Eire* – POSSESSUM) актуальні впродовж другого періоду, а вирази з присвійним займенником другої особи (*Erin, thy generations* – POSSESSOR) чи генетивні конструкції (*élite of Erin* – POSSESSOR) частотні в текстах третього періоду контактування. Оформленням іменних груп марковано зміну параметра (посесум > посесор) та комунікативної значущості інформації.

У третьому періоді англо-ірландського контактування також спостерігається прагматичне поглиблення понять, що засвідчується модифікацією емоційно-оцінної забарвленості номінацій і збільшенням частотності лексики з інгерентно позитивними значеннями: *fair* “quite good; **beautiful**” [English Oxford Living Dictionaries] (“*the **fair hills of Eire***” [Joyce 2012, с. 630]), *famed* “known about by many people; renowned; **esteemed**” [English Oxford Living Dictionaries] (“*his Erin **famed***” [Joyce 2012, с. 95]), *glorious* “having, worthy of, or bringing fame or **admiration**; having a striking **beauty or splendour**” [English Oxford Living Dictionaries] (“*The **green flag gloriously unfurled***” [Joyce 2012, с. 95]). Ці факти слід вважати закономірним наслідком активізації національно-партіотичних настроїв в Ірландії, що мали загальнодержавний характер і націоналістичну суть.

Четвертий період позначився чільною функцією англійської мови на фоні незбалансованого англо-ірландського білінгвізму та подальшою трансформацією поняттєвої складової концепту EIRE. Когнітивна ознака ‘land of the ancestors’ зберігається (“*Come back to Erin, **mavourneen, mavourneen. / Come back, machree, to the land of your birth***” [Johnston]).

Патріотичні погляди, усвідомлення культурних цінностей і значення історії, культури та історії ірландського народу зумовили романтизацію поняття: (*“Whether on the scaffold high / Or the battlefield we die / O what matter when for Erin dear we fall!”* [Coogan]). Ці тенденції закріплюються вербалізацією когнітивної ознаки ‘land of the ancestors’ за допомогою ускладнених пояснювальних конструкцій, (наприклад, перифрази *to the land of your birth*) та емоційно забарвлених висловів (на зразок *for Erin dear we fall*), які підкреслюють позитивне ставлення до країни.

Збільшується актуальність когнітивної ознаки ‘dry land’ (*How are the things in the four green fields of Erin?*) [O’Neill], *“some cousins from Tir Eire that had lived in Dublin”* [Barry 1998, с. 60]), яка втілюється в найменуваннях топографічних реалій як на англійській (*fields*), так і ірландській (ірл. *tir* “earth, ground (opposed to water)” [eDIL]) основах.

Ознака державності (‘country, state’) зазнає деталізації. Порівняно з попередніми періодами, увага акцентується на релігійному (*“He’d have the most stylish Catholic church in Erin”* [O’Neill 2003, с. 143]) та економічному (*“Buckley is under the thumb of the Eire Bank”* [O’Connor 1936, с. 52]) аспектах життя країни. Отже, EIRE усвідомлюється не тільки як держава з власним соціальним устроєм, а й як країна з культурними традиціями, історією. Акцентуація ознаки часто досягається вживанням локативного компонента (*the most stylish Catholic church in Erin*) та пояснювального співвідносного поняття в постпозиції (*the Eire Bank*). Результати аналізу поняттєвого шару концепту EIRE дозволяють констатувати його історичну динаміку.

Розглянемо формування образної складової. Цей шар концепту EIRE представлений як перцептивними, так і когнітивними образами.

Перцептивний образ непродуктивний і створюється через апеляцію лише до слухової (*“Sobbing like Eire”* [Hayes 1856, с. 346]) та зорової (*“green Eire’s throne”* [Mangan 1897, с. 186]) модальностей.

Найархаїчнішим та історично стійким є когнітивний образ Ірландії, що базується на онтологічній метафорі-персоніфікації: EIRE = FEMALE. Упродовж усієї історії еволюції когнітивного образу джерелом метафоризації виступає когнітивний домен ЛЮДИНА, ЖІНКА. Проте це не стримує гнучкості образного складника концепту, який модифікується відповідно до культурних умов епохи та світоглядних настанов мовців, і результує в комплексний образ жінки-прародительки, матері, дружини, королеви, землевласниці.

На другому етапі взаємодії англійської та ірландської лінгвокультур актуальною є концептуальна метафора EIRE = QUEEN/КОРОЛЕВА. Для вербалізації цього образу сукупно вживаються засоби антропоморфного, міфологічного, предметного, соціального, природно-ландшафтного та акціонального кодів. Соціально-політичні умови цього періоду стимулювали пріоритетність джерела метафоризації та актуалізацію відповідних когнітивних ознак: ‘a woman’ (*“...to see my Eire again on her throne”* [MacCarthy, с. 224]); ‘who rules the country’ (*“Have I fought, But to see my Eire again on her throne”* [MacCarthy, с. 224], *“But Charles, despising danger. Shall soon ascend green Eire’s throne”* [Mangan 1897, с. 186]); ‘married to a king’ (*“loud shouts for Eire’s King”* [Mangan], а також *“turning to Eire’s Ceann”* [Mangan]). Показово, що ознаку ‘married to a king’ вербалізовано як англійськими лексемами й основами (англ. *king* < дангл. *cyning* “king, ruler (also as a title)” < пгерм. **kuningaz* [Online Etymology Dictionary]), так і кельтськими (ірл. *ceann* “chieftain, clan chief” < дірл. *cenn* < пкельт. **kʷenndo* “head” [Matasović 2009, с. 148; eDIL]).

Не залишається поза процесами концептуалізації й така ознака, як ‘зв’язок з божественним, сакральним, небесним’. Мотив зв’язку з сакральною сферою підтримується етимологічною пам’яттю найменування, яке походить від імені древньої Богині. Ірландська культурна традиція вшановує праматір кельтів: *“bidding dear Eire farewell”* [Mangan 2003, с. 138], *“Erin, thy children shall again be clothed in honours”* [Whitty 1825, с. 274]. З її іменем (*Eriu*) пов’язані сподівання на краще життя, захист від ворогів, мир і злагоду (*“The banner of Discord at length shall be furled, / And Erin shall shine out the gem of the world”* [Whitty 1825,

с. 234]), добробут (“*A fruitful clime is Eire's, through valley, meadow, plain*” [Matthay 1896, с. 138]).

Знедолення ірландського народу, переживання за майбутнє країни, яка опинилася під владою завойовників, слугувало потужним стимулом для розширення когнітивного образу Ірландії. Це й позначилося на інтерпретації концепту EIRE як хворої та нещасної жінки, яка сумує й плаче над долею (“*sick Eire in tears*” [Lenihan 1866, с. 281]), їй фізично й морально співпереживає народ Ірландії (“*Eire, thy woe Is a sword in my bleeding breast*” [Lenihan 1866, с. 282]). Образ жінки-мучениці створюється вербалізацією симптоматичних виявів емоцій та чуттів: *in tears* “crying”, *woe* “extreme sadness” [Cambridge Dictionary].

У подальшому образ жінки-мучениці доповнюється ознакою ‘немолода, яка починає старіти’ – “*Sing of old Eire*” [Yeats]. Когнітивний образ Ірландії, що сформувався у процесі концептуалізації поняття ‘країна’ упродовж третього історичного періоду, виражений здебільшого засобами антропоморфного (сімейного, емоційно-чуттєвого) коду.

Вербалізатори концепту представлені назвами спорідненості (*daughter* “your female child”, *son* “your male child”, *generation* “all the people of about the same age within a society or within a particular family”, *children* “son and/or daughters of any age” [Cambridge Dictionary]), які метафорично репрезентують народ Ірландії: “*Remember, Erin, thy generations and thy days of old*” [Joyce 2012, с. 688], “*the daughters of Erin*” [Joyce 2012, с. 766], “*The most innocent son of Erin*” [Joyce 2012, с. 533], “*the outcast children of Erin*” [Kickham]. Отже, апеляція до образу матері-мучениці здійснюється опосередковано через образ безвинних дітей-мучеників, вигнанців (“*Irish immigrant who had ever come from Erin*” [MacNamara 1920, с. 136], “*Far out in the bay between Bailey and Kish lights the Erin's King sails*” [Joyce 2012, с. 802]).

Позначення емоцій та почуттів (*mourn* “to feel or express **great sadness**, especially because of someone’s death”, *sobbing* “to **cry** noisily, taking in deep breaths”, *sorrow* “a feeling of **great sadness**”, *grief* “**very great sadness**, especially at the death of someone” [Cambridge Dictionary]) є прямими апеляціями до когнітивного образу матері-мучениці: “*O, Erin, mourn with grief and woe*” [Joyce, с. 94], “*Sobbing like Eire with sorrow and love*” [Hayes 1856, с. 346], “*Come back to Erin, ... to the land of my birth*” [Johnston]). Події XIX ст., зокрема, боротьба проти англо-ірландської унії, неврожай картоплі, основного харчового продукту Ірландії, голод, висока смертність призвели до масових міграцій з Ірландії до Англії та США. Демографічна катастрофа на фоні загострення інших соціальних і політичних проблем стимулювала боротьбу за незалежність від Великої Британії. Патріотичні настрої та ностальгічні мотиви цього періоду відчутні у поповненні системи вербалізаторів концепту ERIN одиницями кельтського походження.

Ірландська лексика, частково інтегрована до усного й письмового мовлення, свідчить про продуктивність мовного перекодування англійська → ірландська. Хоча в Ірландії в XIX ст. англійська мова вже набула статусу домінантного засобу спілкування в кількісному відношенні та в плані соціально-економічного престижу, вплив автохтонного ідіому (ірландська мова) є відчутним, наприклад, у випадках зовнішнього перемикування кодів – в ірландських замінах цілих фраз або частин конструкцій англійською, які частотні в прецедентних текстах. До таких замінів належать пестливі звертання до близької людини – *mavourneen*, *aroon* “(my) darling”, *colleen* “Irish woman or girl” [Bells Irish Lyrics], назви топографічних реалій в емотивних описах рідної землі – *bray* “a hill” < дірл. *brí* “a hill; poss. an old river name” [logainm.ie]: “*Come back to Erin, Mavourneen, Mavourneen; // Come back, Aroon, to the land of my birth...*”; “*Hid from my sad eyes the path o'er the ocean // Far, far away where my Colleen had flown*”; “*Little we thought of the hush of the star shine // Over the mountain, the bluffs and the brays!*” (*Come Back to Erin*, folk song, 1866) [Bells Irish Lyrics].

Ірландська мова виконує консолідуючу функцію, що виявляється у вживанні в англійськомовній комунікації усталених виразів з ірландської мови, пов’язаних з вираженням культурної самобутності й національного самоусвідомлення: *Erin go bragh*

[Joyce 2012, с. 832] “Ірландія – назавжди”, *Eire Abu* [Joyce 2012, с. 96] “Ірландія – до перемоги!”

На сучасному етапі історії Ірландії метафорична репрезентація концепту ускладнюється внаслідок формування синкретичної персоніфікації, яка суміщає антиномічні ознаки ‘літня жінка’ та ‘молода дівчина’: “*a grey woman on pedestal, a statue of the Maid of Erin*” [Trevor], “*the boys of old Erin*” [O’Brien 1973, с. 105], “*a gentle girl, whose name was Eire, approaching me on horseback*” [Ó Rathaille 1998, с. 15]). Синкретизм цього образу зумовлений зсувами у суспільній свідомості та намаганням зберегти культурну спадщину на шляху до оновлення й подальшого розвитку країни.

Вшанування історії, культури минулого стимулює актуальність антропоморфного (сімейного) коду в процесах концептуалізації поняття ‘Ірландія’. В аналізованих контекстах назви спорідненості (*mother* “Eire”, *sons, daughters* “the people of Eire”) наближені до позначень культурних об’єктів (*St. Patrick* “the Apostle of Ireland”, *harp* “a large, wooden musical instrument with many strings that you play with your fingers; a symbol of Ireland; the image of Ireland”) та реалій традиційного повсякденного життя в Ірландії (*sweatshop* “a small factory where workers are paid very little and work many hours in very bad conditions”, *mill* “a building where grain is crashed into flour”, *dock* “a port”, *rookery* “several rooks’ nests, high up in the branches of a group of trees” [Cambridge Dictionary]) тощо: “*with living pictures of Brian Boru and St. Patrick and Mother Erin playing her harp*” [O’Connor 1936, с. 40], “*the sweat shops, the mills and docks, the cabins and the rookeries of Mother Eire*” [McCabe 1979, с. 28], “*No son of Erin would offer me harm*” [Plunkett], “*There were pictures of nuns <...> These were daughters of Erin*” [O’Brien].

Орієнтація на інновації зумовлює залучення предметного (домобудівного) коду, за допомогою якого висвітлено багатий потенціал та відродження країни: “*Buckley is under the thumb of the Eire Bank*” [O’Connor], “*the Depot, symbolizing the institution of Eire*” [McGahern], “*the most stylish Catholic church in Erin*” [O’Neill 2003, с. 143], “*law against wearing such garb in Eire*” [Barry].

На сучасному етапі метафора Ірландії суміщає протилежні когнітивні ознаки. З одного боку, це – персоніфікація старої, стомленої, блідої, пасивної Матері-Мучениці (“*Mother Erin, looking troubled and wan*” [O’Neill]; “*Mise Éire*” [McCabe E.; Healy 1986, с. 210], “*I am Ireland: // I am older than the Hag of Beara. // Great my glory: // <...> Great my shame: // My own children that sold their mother. // Great my pain: // My irreconcilable enemies who harass me continually. // Great my sorrow // That crowd, in whom I placed my trust, decayed*” [Songs in Irish]), оспіваної в баладах та породженої духом націоналізму й рухом за незалежність на початку ХХ ст.

З іншого боку, це – персоніфікація молодої, красивої, сповненої сил та енергії Діви-Рятувальниці, яка має відродити минулу славу Ірландії (“*The Spirit of Érin*” (1915) – “*Ever Fair, ever Beautiful and ever Young ... inspired her sons and daughters with the highest hopes and ideals*” [цит. за: Finlayson 2013, с. 92], “*...was simply that of a virgin Eire versus the bloody Saxon, with a significant but not a total victory, going to Eire in 1921/22*” [Keogh 2005, с. xviii]; “*Eire dear! your mourn is breaking and the clouds are rolling by. Your long thralldom will sink into oblivion when the bright glory of a new Era shines upon your hopes and brings them fruition <...> glad shout of your children as they hail you ‘A Nation Once Again’.*” (Catholic Bulletin, 1915:922-5) [цит. за: Finlayson 2013, с. 92]).

Отже, упродовж еволюції концепту EIRE його образна складова зазнала модифікацій. Когнітивну домінанту становить гендерна ознака (‘Жінка’), яка переформовується відповідно до культурних, соціально-політичних, релігійних умов життя ірландців і виявляється голографічно від архетипу Богині-Праматері до образів Королеви-Матері, Матері-Мучениці, Діви-Рятувальниці.

Далі з’ясуємо, чи змінювався ціннісний шар концепту в історії англійськомовної ірландської лінгвокультури. Починаючи з XII ст. поняття EIRE співвідноситься з категорією духовних цінностей та усвідомлюється як естетичний ідеал краси (“*On the fair hills of Eire*”

[Matthay 1896, с. 137], *“In that land so delightful”* [Matthay 1896, с. 138], *“The Spirit of Érin”* (1915) – *“Ever Fair, ever Beautiful ...”* (*Catholic Bulletin*, 1915:922-5) [цит. за: Finlayson 2013, с. 92]). Концепт EIRE корелює також з категорією вищих моральних цінностей, про що свідчить позитивне й співчутливе ставлення народу до своєї до країни: *“bidding dear Eire farewell”* [Mangan 2003, с. 138], *“Eire, thy woe Is a sword in my bleeding breast”* [Mangan 1897, с. 165], *“to see my Eire”* [MacCarthy 2016, с. 224], *“Eire dear! your mourn is breaking ...”* (*Catholic Bulletin*, 1915: 922-5) [цит. за: Finlayson 2013, с. 92].

Пізніше поняття EIRE інтерпретовано в термінах матеріальних цінностей: *“Erin, green gem of the silver sea”* (1922 р.) [Joyce 2012, с. 452]. EIRE – Коштовне Каміння є метафорою праці ірландців щодо покращення ситуації у власній державі, усвідомлення її як найвищої цінності.

Важливість релігійного компоненту культури та моральних цінностей відображено в актуалізації категорій чистоти й невинності, зокрема, в контекстах, де йдеться про Ірландію як державу мирну, схильну до переговорів, а не військових дій чи конфліктів. (*“The most innocent son of Erin”* [Joyce 2012, с. 533]) та миролюбства (*“all the entreaties to Erin to remember”* [Somerville 1920, с. 163], *“And on that day may Erin well / Pledge in the cup she lifts to Joy”* [Joyce 2012, с. 95]).

На сучасному етапі ціннісна складова концепту EIRE є амбівалентною. Гордість за власну країну (*“The Pride of Erin! he cried out and began vigorously fingering a soaring jig, bellowing with gusto...”* [McCabe P.]), вірність ідеалам (*“Are Erin's sons so good or so cold / As not to be tempted by woman or gold?”* [Plunkett 1972, с. 7], *“No son of Erin would offer me harm”* [Plunkett]) та благочестя (*“the most stylish Catholic church in Erin”* [O'Neill 2003, с. 143]) характеризують незалежну державу. Проте тривалий період утисків та знедолення зумовив асоціації з занедбаністю, жалем, бідністю (*“Would you have me lugging Gaelic lore into the sweat shops, the mills and docks, the cabins and the rookeries of Mother Eire”* [McCabe 1979, с. 28], *“Still comes thy piteous wail, / Erin aroon”* [Morash 1989, с. 167], *“wretched Erin”* [Morash 1989, с. 188]).

Аналіз ціннісного шару концепту вказує на те, що краса, вірність, невинність, незалежність належать до найвищих цінностей англо-ірландської культури.

Висновки. Результати дослідження концепту EIRE показали, що на його формування найбільший вплив мали екстралінгвальні фактори (політична залежність Ірландії від Англії, соціальна та мовна політика в державі).

Етимологічна пам'ять слова, пов'язана з міфонімом *Ériu*, позначилася на понятійному та образному шарі концепту EIRE. Когнітивні ознаки, виділені в понятійній сфері концепту, дозволяють констатувати його історичну динаміку, зокрема, розширення понятійного складу (від ‘land of the ancestors’ до ‘land of the ancestors’, ‘dry land’, ‘country, state’).

Образний шар концепту також зазнав трансформації: домінуючий образ ‘Жінка’ трансформувалася з архетипного Богиня-Праматір в образи Королеви-Матері, Матері-Мучениці, Діви-Рятувальниці. Ціннісна складова концепту EIRE співвідноситься з позитивним модусом аксіологічної шкали, а ціннісний шар концепту формується відповідно до зміни морально-етичних настанов суспільства через усвідомлення необхідності захисту демократичних цінностей.

Перспективою подальшого дослідження може бути аналіз інших ключових концептів англо-ірландської лінгвокультури.

Література

- Абрамова Е. И. Кельтицизмы в английском языке Уэльса, Ирландии и Шотландии : семантика и коммуникативные ситуации использования : дисс. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – германские языки / Елена Ивановна Абрамова. – М., 2014. – 211 с.
- Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры : Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М. : Прогресс, 1990. – С. 5-32.
- Буянова Л. Ю. Русский фразеологизм как ментально-когнитивное средство языковой концептуализации сферы моральных качеств личности : монография / Л. Ю. Буянова, Е. Г. Коваленко. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2012. – 184 с.
- Власова Е. В. Структурно-семантические и прагматические характеристики английского языка в речи ирландцев : дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – германские языки / Елена Викторовна Власова. – Астрахань, 2008. – 190 с.

- Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 228 с.
- Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии / В. И. Карасик // Языковая личность : проблемы коммуникативной деятельности. – Волгоград, 2001. – С.3–16.
- Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
- Куреня О. О. Особенности ирландского варианта английского языка в художественной литературе и фольклоре Ирландии : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – германские языки / Куреня Оксана Олеговна. – М., 2004. – 104 с.
- Полгородник Д. В. Історія англо-ірландських лінгвокультурних контактів та їх періодизація / Д. В. Полгородник // Наукові записки. – Випуск 137. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: Видавець Лисенко В.Ф., 2015. – С. 432-434.
- Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ, Восток-Запад, 2007. – 315 с.
- Попова З. Д. Понятие "концепт" в лингвистических исследованиях / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 1999. – 30 с.
- Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы / А. Н. Приходько. – Днепропетровск : Белая Е. А., 2013. – 307 с.
- Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1997. – 824 с.
- Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке : Сб. науч. ст. – М. : Наука, 1988. – С. 173-204.
- Barry S. Our lady of Sligo / Sebastian Barry. – Methuen, 1998. – 64 p.
- Barry S. The Temporary Gentleman [Электронный ресурс] / Sebastian Barry. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=ul9aAwAAQBAJ&pg>
- Bells Irish Lyrics [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bellsirishlyrics.com/come-back-to-erin.html>
- Cambridge Dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://dictionary.cambridge.org/>
- Coogan T. P. Michael Collins: A Biography [Электронный ресурс] / Tim Pat Coogan. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=mZgmCwAAQBAJ&dq>
- Daimler M. Pagan Portals - Gods and Goddesses of Ireland: A Guide to Irish Deities [Электронный ресурс] / Morgan Daimler. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=x-udDQAAQBAJ&hl>
- eDIL - Electronic Dictionary of the Irish Language [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dil.ie/>
- English Oxford Living Dictionaries [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://en.oxforddictionaries.com/>
- Finlayson A. Sexuality and nationality. Gendered discourses of Ireland // Politics of Sexuality : Identity, Gender, Citizenship / Terrell Carver, Veronique Mottier. – Routledge, 2013. – P. 91–101.
- Hayes E. The Ballads of Ireland / Edward Hayes. – Boston : Patrick Donahoe, 1856. – 345 p.
- Healy D. Fighting with Shadows / Dermot Healy. – Random House Incorporated, 1986. – 288 p.
- Johnston J. The Captains and the Kings : A Novel [Электронный ресурс] / Jennifer Johnston. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=dNG1AwAAQBAJ&dq>
- Joyce J. The Complete Novels of James Joyce / James Joyce. – Wordsworth Editions, 2012. – 1488 p.
- Keogh D. Twentieth-century Ireland : Revolution and State Building / Dermot Keogh, Dr. Andrew McCarthy. – Gill & Macmillan, 2005. – 598 p.
- Kickham C. J. Sally Cayanagh, or the Untenanted Graves [Электронный ресурс] / Charles J. Kickham. – Режим доступа : https://archive.org/stream/sallycavanaghor00kickgoog/sallycavanaghor00kickgoog_djvu.txt
- Koch J. T. Celtic Culture : A Historical Encyclopedia / John T. Koch. – ABC-CLIO, 2005. – 2128 p.
- Lenihan M. Limerick; Its History and Antiquities, Ecclesiastical, Civil, and Military : From the Earliest Ages, with Copious Historical, Archaeological, Topographical, and Genealogical Notes / Maurice Lenihan. – Hodges, Smith, 1866. – 780 p.
- Logainm.ie [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.logainm.ie/en/16662>
- MacCarthy D. F. Poems / Denis Florence MacCarthy. – Esprios Digital Publishing, 2016. – 302 p.
- MacKillop J. A Dictionary of Celtic Mythology [Электронный ресурс] / James MacKillop. – Режим доступа : https://books.google.com.ua/books?id=SUPXAAAAMAAJ&redir_esc=y
- MacNamara B. In Clay and in Bronze : A Study in Personality / Brinsley MacNamara. – Brentano's, 1920. – 262 p.
- Mangan J. C. James Clarence Mangan: His Selected Poems / J. C. Mangan. – Lamson, Wolfe & Company, 1897. – 361 p.
- Mangan J. C. Poems / James Clarence Mangan. – Gallery Press, 2003. – 143 p.
- Mangan J. C. The Expedition and Death of King Dathy [Электронный ресурс] / James Clarence Mangan. – Режим доступа : <https://celt.ucc.ie/published/E840000-011/text001.html>
- Matasović R. Etymological Dictionary of Proto-Celtic (Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series; 9) / Matasović Ranko. – Leiden : Brill, 2009. – 298 p.
- Matthay J. Lyra Celtica / J. Matthay, William Sharp. – Ardent Media, 1896. – 445 p.
- McCabe E. Heaven Lies About Us [Электронный ресурс] / Eugene McCabe. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=OWtYwgM2Jh4C&pg>
- McCabe E. Pull down a horseman : Gale day / Eugene McCabe. – Gallery Press, 1979. – 70 p.
- McCabe P. Winterwood [Электронный ресурс] / Patrick McCabe. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=xwITwsIcy6YC&dq>
- McGahern J. The Barracks [Электронный ресурс] / John McGahern. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=30cLY-n0Su0C&pg>
- Morash C. The Hungry voice : the poetry of the Irish famine / Chris Morash. / Irish Academic Press, 1989. – 299 p.
- Ó Rathaille A. O Rathaille / Aodhagán Ó Rathaille, Michael Hartnett. – Gallery Press, 1998. – 78 p.
- O'Brien E. Country Girl [Электронный ресурс] / Edna O'Brien. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=SYtbGphuCLwC&pg>
- O'Brien E. Night / Edna O'Brien. – Knopf, 1973. – 179 p.
- O'Connor F. Bones of Contention : And Other Stories / Frank O'Connor. – Macmillan, 1936. – 272 p.
- O'Connor F. My Father's Son [Электронный ресурс] / Frank O'Connor. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=iNGFKWr8OrMC&dq>
- O'Neill J. At Swim, Two Boys : A Novel [Электронный ресурс] / Jamie O'Neill. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=nRz4SETLpucC&dq>

- O'Neill J. Kilbrack, Or, Who is Nancy Valentine? / Jamie O'Neill. – Scribner, 2003. – 305 p.
Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>
Plunkett J. Strumpet City One City One Book edition : Bestselling Irish novel with an introduction by Fintan O'Toole [Електронний ресурс] / James Plunkett. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=Yef4AwAAQBAJ&dq>
Plunkett J. The Gems She Wore : A Book of Irish Places / James Plunkett. – Hutchinson, 1972. – 208 p.
Somerville E. Mount Music / Edith Somerville, Martin Ross. – Longmans, Green and co., 1920. – 340 p.
Songs in Irish [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://songsinirish.com/mise-eire-lyrics/>
Trevor W. The Collected Stories [Електронний ресурс] / William Trevor. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=ORHoM78yiNEC&pg>
Whitty M. J. Captain Rock in London; Or, The Chieftain's Gazette for the Year 1825 / Michael James Whitty. – James Robins, 1825. – 346 p.
Yeats W. B. Delphi Complete Works of W. B. Yeats (Illustrated) [Електронний ресурс] / W. B. Yeats. – Режим доступу : <https://books.google.com.ua/books?id=amIbAgAAQBAJ&dq>

(Матеріал надійшов до редакції 4.10.17)

УДК: 811.161.2

ПРОХОРОВА П. В.

(Запорізький національний університет)

ПСИХОЛІНГВАЛЬНЕ ПІДРУНТЯ НІМЕЦЬКИХ СОМНОЛОГІЧНИХ ФЕНОМЕНІВ

У статті розглянуто проблему сполучення сомнології та лінгвістики. На основі аналізу теоретичних джерел і практичних робіт робиться висновок про необхідність лінгвістичного коректування наукового підходу в дослідженні сомнологічних феноменів. Пропонується авторський підхід до дослідження лінгвосомнології.

Ключові слова: сомнологія, мова, мислення, інтерпретація, сон, Фрейд.

Прохорова П. В. Психолінгвистическая основа немецких сомнологических феноменов. В статье рассматривается проблема сопряжения сомнологии и лингвистики. На основе анализа теоретических источников и практических работ делается вывод о необходимости лингвистической корректировки научного подхода в исследовании сомнологических феноменов. Предлагается авторский подход к исследованию лингвосомнологии.

Ключевые слова: сомнология, язык, мышление, интерпретация, сон, Фрейд.

Prokhorova P. V. Psycholinguistic Basis of German Somnological Phenomena. The article gives a view of problem of connection from somnology and linguistics. This article stresses the theoretical 'touching points' of S. Freud's theory of dream interpretation and modern cognitive linguistics. Using comparative analysis and Freud's psychoanalysis the author has revealed the identity of symbolism, his understanding of dreaming nature. The author has come to the conclusion about symbolic, mystical understanding of dreams of the linguistics. This article focuses on the particularities of prophetic dreams, namely, the a priori awareness of the prophetic nature of the dream and its semantics, possible individuality of image semantics, deformation of the temporal sequence of the dream and related event, rootedness in the emotional, and the genetic ability to have prophetic dreams. This article addresses the problem of "prophetic" dreams. It considers the issue of compiling a new dictionary of dreams, which should contain such necessary elements as a corpus and an index of its symbolic images. The index will help perform the following: easily find certain symbolic dream images, conduct their qualitative analysis, and compare them with symbolical forms of culture. The article presents an essay of the topics of oneirology. The field is a border between philosophy and a number of special sciences concerning with the nature and significance of sleep and dreams in human life and linguoculture.

The article is regarding linguosomnology in contemporary scientific paradigm, special attention is given to interdisciplinary connections with related schools of thought – linguoculture, ethnolinguistics, intercultural communication, psycholinguistics, neurolinguistics, ethnopsycholinguistics.

It is the interdisciplinary status of linguoculture that reveals interaction with other subjects and at the same time defines its peculiar, specific features. Linguosomnology position among humanities is clearly described and determined. Linguosomnology is regarded as a scientific discipline with its own subject and object of study. Synthesis of scientific knowledge is in focus, as it is, on the one hand, the feature of contemporary scientific paradigm; on the other hand, it requires description of both common and different signs of linguoculture.

Key words: somnology, language, thinking, interpretation, dream, Freud.

З розвитком психології, фізіології, філософії, антропології сновидіння почали розглядати під різними кутами зору – вчені шукали вже наукове обґрунтування феномену сну. Сьогодні є безліч теорій, що таке сон, яке значення сновидінь, проте єдиного правильного визначення все ж не існує. Сновидіння можна впевнено віднести до числа найбільш загадкових, малодосліджених та перспективних об'єктів сучасної когнітивної лінгвістики, нейролінгвістики, лінгвопсихосеміотики, лінгвокультурології, ірреальних картин світу, лінгвосомнології. Вони зв'язують глибинні змістовні структури людської психіки, ментально-архетипні символи підсвідомості та образи природних відчуттів, які безпосередньо репрезентуються різними мовно-мовленнєвими засобами. К. Г. Юнг